

GUNNAR KAISER

ΚΑΤΩ
ΑΠΟ ΤΟ
ΔΕΡΜΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση: Βασίλης Τσαλής

ΠΡΩΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 1969

Όταν ήμουν νέος, έτρεχα πίσω απ' τις γυναίκες. Το κυνήγι άρχισε νωρίς το πρωί της ημέρας που έγινα είκοσι και τελείωσε κάτω από τον έναστρο ουρανό της τελευταίας καλοκαιρινής νύχτας της ζωής μου. Την εποχή εκείνη και στο μέρος απ' όπου κατάγομαι, κάτι νέους σαν κι εμένα τους αποκαλούσαν «φεγγαροχτυπημένους» και πράγματι ήμουν σαν αφιονισμένος. Όμως η δική μου περίπτωση μάλλον ήταν λίγο πιο περίπλοκη.

Είχα φύγει την άνοιξη από το πατρικό μου, μετακόμισα στο Μανχάταν και άρχισα να σπουδάζω. Τα λίγα που είχα ανάγκη για να ζήσω τα κέρδιζα μεταφέροντας κρέας στους Εβραίους χασάπηδες στο Γουίλιαμσπεργκ και στο Στίεβεν Άιλαντ. Αυτό τουλάχιστον έλεγα στους γονείς μου, όταν με ρωτούσαν πώς περνάω τον καιρό μου –και εν μέρει ήταν αλήθεια.

Δεν ήταν όμως όλη η αλήθεια. Η αλήθεια ήταν ότι τριγυρούσα όλη μέρα με τη φωτογραφική μηχανή, που μου είχε χαρίσει ο αδερφός μου, στους δρόμους του Μπρούκλιν και τις νύχτες στα κλαμπ και στα μπαρ νότια της Χιούστον Στριτ, και αλλού φωτογράφιζα τις τραβεστί έξω από τις εισόδους των υπογείων της Γκρίνουιτς Λέιν, παραπέρα εστίαζα στα χέρια κάποιου κεφάτου ζευγαριού που κάπνιζε, αλλού στα εσώρουχα που ανέμιζαν πάνω στις ταράτσες. Περιπατούσα και έβλεπα. Και έψαχνα για κορίτσια.

Ξυπνούσα νωρίς λόγω της δουλειάς μου, ξημερώματα, και τις επόμενες δύο ώρες μετέφερα το κρέας στα καταστήματα και επέστρεφα στον χοντρέμπορα, με άδειο φορτηγό και κάμποσα λεφτά στην τσέπη, πριν από τις εννιά. Ύστερα,

όλη η μέρα ανήκε σ' εμένα και στη Rolleiflex μου. Τριγύριζα στους δρόμους και σπαταλούσα τη ζωή μου, σαν να ήμουν αθάνατος. Αργά, μετά τα μεσάνυχτα, γλιστρούσα στην τρύπα μου στο Ιστ Ρίβερ δίχως τύψεις, έπεφτα στο κρεβάτι και ονειρευόμουν ότι κρατούσα στην αγκαλιά μου ένα από τα κορίτσια με τα οποία είχαν διασταυρωθεί οι δρόμοι μας κατά τη διάρκεια της ημέρας. Διανύαμε το έτος 1969, η Σελήνη ήταν στον έβδομο οίκο, ήμουν είκοσι χρονών και ήταν ολοφάνερο ότι δεν κοιμόμουν αρκετά.

Ήταν η απόλυτη κοπέλα, θα έλεγες. Κανένας δεν το λείει αυτό σήμερα, ούτε και τότε το έλεγε, όμως για μένα ήταν εκείνη την ημέρα –και εκείνη η ημέρα ήταν όλα όσα είχα. Ήταν η απόλυτη κοπέλα, οριστικά και αμετάκλητα. Οι δρόμοι μας διασταυρώθηκαν ένα πρωινό στη Φλάτμπους Άβενιου πίσω από το Πρόσπεκτ Παρκ. Αναδύθηκε από το σκοτάδι μιας σκάλας του υπόγειου σιδηρόδρομου και τώρα περπατούσε μπροστά μου, πυρρόξανθες μπουκλές, δερμάτινο μπουφάν και μενεξεδένια φούστα, ήταν σαν θεά που βγήκε από τις σελίδες ενός καταλόγου μόδας. Την υπολόγισα γύρω στα τρία χρόνια μεγαλύτερή μου, όμως είχα αποφασίσει ότι αυτό δεν θα μ' ένοιαζε. Δεν ήταν κανένα κοριτσάκι αλλά μια ενήλικη γυναίκα, τουλάχιστον πιο ενήλικη από εμένα. Μάλλον ήταν στο τελευταίο εξάμηνο των σπουδών στην Ιστορία της Τέχνης, είχε έναν εικονογραφημένο τόμο του Καραβιάτσιο στο σακιδιό της, και μάλλον δούλευε περιστασιακά σε κάποιο καφέ. Όμως αυτή ήταν, οριστικά, το ήξερα και την ακολούθησα. Αυτή η ημέρα δεν θα τελείωνε αν δεν έκλεβα μια φωτογραφία ή ένα φιλί της. Ή και τα δύο.

Διασχίσαμε το μισό Μπρούκλιν εκείνο το δροσερό πρωινό του Ιούνη, προσπεράσαμε τους νεαρούς πιστούς του Χάρε Κρίσνα και τους άστεγους στο Ατλάντικ Τέρμιναλ, ώσπου τελικά στάθηκε έξω από ένα μικρό μπιστρό, σαν να

περίμενε κάποιον, διόρθωσε τα μαλλιά της στον καθρέφτη της βιτρίνας και μπήκε μέσα. Το ήξερα αυτό το μαγαζί. Εδώ ερχόμουν τις Παρασκευές με τον σφραγισμένο φάκελο που περιείχε τον μισθό μου, την ώρα που το μέρος ήταν φίσκα, γιατί και οι λιμενεργάτες είχαν την ίδια ιδέα μ' εμένα και τα γεμιστά τάκος κόστιζαν μόνο μισό δολάριο. Όμως τόσο νωρίς το πρωί δεν είχε πολλή κίνηση. Στο εσωτερικό επικρατούσε μια αυτάρεσκη νωχέλεια, το φως έπεφτε χρυσαφί πάνω στα τραπέζια, στην ατμόσφαιρα αιωρούνταν οι κόκκοι της σκόνης και πλανιόταν ακόμη η μυρωδιά από την μπίρα και τον καπνό της προηγούμενης βραδιάς. Ένας ηλικιωμένος άντρας διάβαζε την εφημερίδα του σε μια γωνιά και έπινε τσάι, ένα ζευγαράκι μαύρων ακουγόταν με την ένταση της φωνής του πάνω από τη μουσική και τον κρότο που έκαναν οι μπάλες του μπιλιάρδου, και πίσω από την μπάρα ο Πέντρο, ένας νεαρός Λατινοαμερικάνος με λεπτό μουστακάκι, έριξε ένα ελαφρώς τεμπέλικο βλέμμα στην απόλυτη κοπέλα μου. Εκείνη είχε καθίσει σε ένα μικρό τραπέζι κοντά στην τζαμαρία, τράβηξε ένα βιβλίο από το σακίδιό της και, με τον πρωινό ήλιο να πέφτει στα χαλκόξανθα μαλλιά και στο φιλντισένιο πρόσωπό της, άρχισε να διαβάζει. Για μια στιγμή στάθηκα σαν χαμένος στο κέντρο της αίθουσας, ήμουν εκτός τόπου, γιατί δεν είχα καμιά δουλειά εκεί μέσα, τουλάχιστον όχι τίμια δουλειά, αλλά ήθελα να πιάσω την κουβέντα με μια άγνωστη κοπέλα, να τη φιλήσω και να περάσω μια νύχτα μαζί της. Όμως την ημέρα των γενεθλίων μου είχα πάρει έναν όρκο: Από εδώ και στο εξής δεν θα είχα ενδοιασμούς. Δεν θα με γονάτιζαν οι αποτυχίες. Ήθελα να ζήσω άγρια, άγρια και αχόρταγα.

Αυτά έφερα στο μυαλό μου και, αφού ήταν ολοφάνερο ότι κανένας δεν μου έδινε σημασία, μάζεψα το κουράγιο μου, ξεκόλλησα από εκεί που στεκόμουν, ακούμπησα τη φωτογραφι-

κή μηχανή σε ένα τραπέζι δίπλα από την κοπέλα και κάθισα. Από εδώ μπορούσα άνετα να την παρατηρώ και, όταν θα έβρισκα την κατάλληλη ευκαιρία, να της απευθύνω τον λόγο. Το φλερτ με μια κοπέλα είναι όπως η φωτογραφία, εξαρτάται από την κατάλληλη στιγμή. Στο μεταξύ προσπαθούσα να διακρίνω τον τίτλο του βιβλίου της. Ίσως το είχα διαβάσει ή τουλάχιστον μπορούσα να προσποιηθώ ότι το έχω διαβάσει. Εκείνη τη στιγμή όμως εμφανίστηκε ο Πέντρο, πήρε την παραγγελία της και χώθηκε πάλι πίσω από τον πάγκο του, δίχως να μου δώσει καμιά προσοχή. Θαύμασα την αταραξία του μπροστά σε αυτή τη θεά. Τη στιγμή που η πρωινή νύστα κρατούσε υποτονικά τα αρσενικά του ένστικτα, εγώ γινόμουν όλο και πιο νευρικός όσο φαινόταν να πλησιάζει η κατάλληλη στιγμή και όσο πιο πολύ σκεφτόμουν τι θα της έλεγα.

Η έξαψη με παρέλυε. Δεν μπορούσα να τραβήξω τα μάτια μου από πάνω της, από αυτό το καταπληκτικό πλάσμα με τα λαμπερά μάτια και τις μακριές βλεφαρίδες –την έβλεπα μαγεμένος, να κοιτάζει αφηρημένη στο κενό, μια ηθοποιός σε ταινία του Αντονιόνι. Όταν, πέντε λεπτά αργότερα, ο Πέντρο της έφερε έναν καφέ, δεν είχα τολμήσει ακόμη ν' ανοίξω το στόμα μου. Όταν στάθηκε μπροστά μου, παράγγειλα ψελλίζοντας το πρώτο πράγμα που μου ήρθε στο μυαλό. Στην προσπάθειά μου να ακουστώ χαλαρός και άνετος, παράγγειλα με βραχνή φωνή μια μπίρα στις δέκα το πρωί. Δεν είχα καταφέρει να δω τον τίτλο του βιβλίου ούτε να διακρίνω κάποια άλλη λεπτομέρεια που θα μου έδινε την ευκαιρία να ξεκινήσω μια ευχάριστη κουβέντα μαζί της –μια αθώα κουβεντούλα, όπως αυτές που γίνονται σε όλα τα μέρη του κόσμου ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα. Μια κουβέντα για την οποία δεν θα έτρωγα ξύλο ούτε θα ένωθα απόρριψη. Γιατί είσαι τόσο δειλός, Τζόναθαν, παρ' όλους τους όρκους και τις μεγαλεπήβολες προθέσεις για τον νέο χρόνο της ζωής σου;

Την ώρα που εμένα με απασχολούσαν όλα αυτά, ένας άντρας είχε πλησιάσει στο τραπέζι της. Πρέπει να της είχε ήδη μιλήσει, γιατί εκείνη σήκωσε το κεφάλι της, χαμογέλασε και έκλεισε το βιβλίο της. Υποθέτω ότι ο τύπος καθόταν σε κάποια σκοτεινή γωνιά, έξω από το οπτικό μου πεδίο. Τώρα βρισκόταν σε απόσταση μόλις λίγων βημάτων και άλλαξε μαζί της δυο λόγια, τόσο σιγανά όμως, που δεν κατάλαβα τίποτα. Στην αρχή νόμιζα ότι γνωρίζονταν, γρήγορα όμως διαπίστωσα ότι της ήταν τόσο άγνωστος όσο κι εγώ. Η ταχύτητα με την οποία αυτός ο άντρας, ένας υψηλόσωμος Εβραίος κοντά στα πενήντα που φορούσε λευκό πουκάμισο με σκληρό γιακά, δημιούργησε κάτι σαν κλίμα εμπιστοσύνης ανάμεσά τους με άφησε άναυδο, καθώς εκείνη χαμογέλασε ξανά, είπε κάτι και παίζοντας τα βλέφαρά της του έδωσε να καταλάβει ότι μπορούσε να καθίσει στο τραπέζι της.

Τα επόμενα λόγια του τα κατάλαβα. Τα είπε τόσο δυνατά και καθαρά, που δεν τα έχω ξεχάσει μέχρι σήμερα.

«Ακόμη κι αν ψάξουμε όλο τον κόσμο για να βρούμε την ομορφιά, τη βρίσκουμε μόνο όταν την κουβαλάμε μέσα μας.»

Το απήγγειλε με ρυθμό, σαν να παρέθετε τον στίχο κάποιου ποιήματος. Η κοπέλα γέλασε δυνατά, με τα δύο της δάχτυλα έσιαξε μια τούφα απ' τα μαλλιά της που έπεφταν στο μέτωπο και χάιδεψε με την ανάστροφη το βιβλίο μπροστά της.

«Το έχετε διαβάσει;» τον ρώτησε.

«Αν το διάβασα;» Πήρε το βιβλίο στο χέρι του, ψηλάφισε το φθαρμένο υφασμάτινο κάλυμμα, χρυσοκίτρινο με πράσινο σελιδοδείχτη, και το ζύγιασε στις παλάμες του, σαν να κρατούσε ένα μικρό ζωάκι που είχε βρει εκεί καταφύγιο. «Εγώ το έγραφα.»

«Τότε λοιπόν είστε ο Ραλφ Γουάλντο Έμερσον;» γέλασε. «Χαίρομαι για τη γνωριμία, κύριε. Νόμιζα ότι είχατε πεθάνει εδώ και πολύ καιρό.»

«Μπορεί να είναι κι έτσι», απάντησε εκείνος. «Όμως, εσείς μπορείτε να με λέτε Ραλφ.»

Χαμήλωσε τα μάτια της και κρυφογέλασε, ενώ ο κύριος Έμερσον περιεργάστηκε το βιβλίο και, επαναλαμβάνοντας τις κινήσεις που είχε κάνει η κοπέλα πριν από λίγο, χάιδεψε απαλά με τα ακροδάχτυλά του τον τόμο. Τώρα που το κρατούσε στο χέρι του μπόρεσα επιτέλους να διακρίνω τον τίτλο.

P. G. Έμερσον –Η φύση

Ύστερα μίλησε πάλι εκείνος. Κάτι μ' ενοχλούσε στον τόνο της φωνής του, όμως δεν ήξερα τι ήταν.

«Πολύ όμορφη έκδοση. Δεν τη βρίσκεις εύκολα.»

Μεσολάβησε μια μικρή παύση, κατά τη διάρκεια της οποίας η κοπέλα μου χαμήλωσε τα μάτια της. Δεν μπορούσα να καταλάβω τι ήταν αυτό που έκανε το βιβλίο τόσο πολύτιμο. Πολύ ευχαρίστως θα έριχνα μια ματιά από κοντά, για να μπορέσω να μπω στην κουβέντα, όμως έπρεπε να έχω τον νου μου να μη φανώ πολύ αδιάκριτος. Το ζευγάρακι των μαύρων στο μπιλιάρδο πρέπει να είχε αντιληφθεί το ενδιαφέρον που έδειχνα και σίγουρα με σχολίαζε ψιθυριστά.

Τελικά εκείνη είπε: «Είναι δώρο του πατέρα μου.»

Ο άντρας έφερε το βιβλίο κοντά στο πρόσωπό του. Ήταν σαν να το μύριζε, σαν να ρουφούσε το άρωμά του, με κλειστά μάτια, σαν να κρύβονταν όλα τα μυστικά του κόσμου ανάμεσα σ' εκείνα τα δύο εξώφυλλα. Ύστερα χάιδεψε με την παλάμη του προσεκτικά τη ράχη, χαμήλωσε το κεφάλι του και είπε: «Καταπληκτικό βιβλίο.»

Άκουγα την κοπέλα να στριφογυρίζει στην καρέκλα της, σαν κάτι να την είχε ξαφνικά αναστατώσει. Τώρα είχα αποβάλλει όλους τους ενδοιασμούς μου, κοίταζα σαν ηλίθιος και

είδα το βλέμμα της να πηγαίνει από το βιβλίο στα χέρια και ύστερα στα μάτια του άγνωστου άντρα.

«Το έχω πάντα μαζί μου.»

Το χαμόγελο είχε σβήσει από το πρόσωπό της.

«Έχω κι εγώ ένα αντίτυπο στο σπίτι», είπε ο άντρας σχεδόν ψιθυριστά, αρκετά δυνατά όμως ώστε να τον ακούσω. Έδειχνε να κατανοεί την αναστάτωσή της και να προσπαθεί να την καθησυχάσει. «Την πρώτη έκδοση των δοκιμίων. Ένας μεγαλειώδης τόμος, χάσμα οφθαλμών, που πολύ πιθανόν είχε κρατήσει ο ίδιος ο Έμερσον στα χέρια του. Λίγο πιο παλιός από αυτόν εδώ, όμως είναι καλοδιατηρημένος. Θέλεις να τον δεις;»

Σηκώθηκε απ' την καρέκλα του, δίχως να της επιστρέψει το βιβλίο, και εκείνη δεν διαμαρτυρήθηκε. Για μια στιγμή είχα την εντύπωση ότι θα γονάτιζε μπροστά της και θα της έκανε πρόταση γάμου, όμως εκείνος στάθηκε όρθιος και την κοίταζε και, ύστερα από τρία δευτερόλεπτα που κράτησαν μια αιωνιότητα, σηκώθηκε και εκείνη, πήρε το μπουφάν και το σακίδιο και ακολούθησε τον κύριο Έμερσον, δίχως να κοιτάξει πια γύρω της, και βγήκε μαζί του από το μπιστρό.

Ήμουν οργισμένος ή έκπληκτος; Δεν ξέρω πια, και μάλλον ούτε τότε ήξερα. Όχι μόνο επειδή μου είχε κλέψει το απόλυτο κορίτσι με ένα φτηνιάρικο κόλπο, δίχως εκείνη να καταδεχτεί να ρίξει σ' εμένα έστω μια ματιά· όχι μόνο επειδή τον είχε ακολουθήσει τόσο πρόθυμα, που έδινε την εντύπωση ότι εκείνο το πρωινό είχε έρθει εδώ ακριβώς γι' αυτόν τον σκοπό· όχι μόνο επειδή η ηλικία του ήταν το άθροισμα των ηλικιών και των δυο μας και αυτός θα μπορούσε να είναι πατέρας μας –αυτό που με μπερδευε περισσότερο ήταν το γεγονός ότι αυτός ο κύριος Έμερσον δεν άγγιξε ούτε μία φορά το κορίτσι μου, ούτε στον ώμο ούτε στην πλάτη ούτε

στο χέρι, και ότι παρ' όλα αυτά εκείνη, λες και την κινούσαν κάποια αόρατα νήματα, είχε φύγει μαζί του.

Στράγγισα την μπίρα μου. Το ζευγαράκι στο μπιλιάρδο είχε απομείνει σιωπηλό και αμήχανο, ο άντρας με την εφημερίδα λαγοκοιμόταν. Ο Πέντρο καθάρισε τα τραπέζια και με ακολούθησε με το βλέμμα του μειδιώντας όταν άρπαξα τη φωτογραφική μηχανή, άνοιξα την πόρτα και βγήκα στον καθαρό αέρα.

2

Η Νέα Υόρκη εκείνης της εποχής και ο νεαρός που είχε μια φωτογραφική μηχανή κρεμασμένη στο στήθος του και έφερε το όνομά μου δεν υπάρχουν πια. Πάνω μου δεν υπάρχει πια ούτε μία τρίχα απ' τα μαλλιά μου ούτε ένα κύτταρο του δέρματός μου που κάποτε ανήκαν σ' εκείνον. Και οι δρόμοι της πόλης, που εκείνος κάποτε διέσχιζε, έχουν χαθεί εδώ και τόσο καιρό, που ούτε οι παλιές φωτογραφίες δεν μπορούν να τους ξαναφέρουν στη μνήμη. Καθώς παρατηρώ τις φωτογραφίες που μου έστειλαν και που έχω απλώσει τώρα μπροστά μου, δεν μπορώ με κανέναν τρόπο να φέρω στον νου μου πώς ήταν πράγματι τότε η ζωή. Τα πεζοδρόμια, τα αυτοκίνητα, τα φωνακλάδικα πιτσιρίκια που τηδούσαν σκοινάκι, η ανατολή του ήλιου πάνω από την Αποβάθρα 1, οι δρόμοι με τα τσιγγάνικα καφέ, οι γάτες που μαζεύονταν στις εσωτερικές αυλές μόλις έπεφτε το σκοτάδι, τα πλαδαρά μπράτσα των ηλικιωμένων αντρών με τα φανελάκια, οι τελευταίοι χίπηδες από το Μπριτζ Παρκ –όλα αυτά που είχα αποτυπώσει κάποτε στο φιλμ μού φαίνονται σαν φεύτικες απομιμήσεις, τεχνητά και επιτηδευμένα, λες και μαζί με τη σκόνη είχε επικαθίσει στο φωτογραφικό χαρτί και ένα στρώμα νοσταλγικής κακογουστιιάς. Ακόμη και τις λεπτομέρειες του σπιτιού στη Γουίλοου Στριτ, έξω από το οποίο στάθηκα για πρώτη φορά εκείνη την ημέρα τον Ιούνιο του '69, τις έχω στο μυαλό μου διαφορετικά απ' ό,τι τις δείχνει η φωτογραφία. Δεν θυμάμαι τον μικρόφυλλο κισσό στις δύο χοντρές πέτρινες γλάστρες δεξιά και αριστερά της εξώπορτας, που υψωνόταν μέχρι τον δεύτερο όροφο και κάλυπτε όλη την πρόσοψη, ούτε τα παράθυρα με τους χωρισμένους σε έξι κομμάτια υαλοπίνακες,

τόσο μακρόστενα σαν πολεμίστρες, που έκαναν την πρόσοψη να μοιάζει με φρούριο. Καθόλου δεν θυμάμαι τα τρία αετώματα γεωργιανού ρυθμού από κόκκινο τούβλο, από τα οποία τα δύο μικρότερα σχημάτιζαν τη στέγη και το μεγάλο που υποβασταζόταν από λιτές κολόνες δέσποζε πάνω από την εξώπορτα. Δεν θυμάμαι.

Και μάλιστα, παρόλο που από εκείνη την ημέρα, από την οποία ξεκινούν οι σημειώσεις μου, στάθηκα τόσες φορές έξω από το σπίτι του όσο έξω από κανένα άλλο στη ζωή μου. Πώς είναι δυνατόν αυτό; Ήταν τόσο κακές οι φωτογραφίες; Με εξαπατούν οι ασυνήθιστες οπτικές γωνίες τους, οι λεκέδες της μούχλας και η ασπρόμαυρη πατίνα τους; Ή μήπως με τα χρόνια έπεσε ένα πέπλο πάνω στη μνήμη μου, η εικόνα ενός ονείρου, τόσο ανεπαίσθητα, που με κάνει να έχω αμφιβολίες γι' αυτές τις αδιάφθευστες μαρτυρίες του παρελθόντος; Μήπως είμαι στην πραγματικότητα εγώ αυτός που πάνω του έχει επικαθίσει ένα στρώμα νοσταλγικής κακογουστιάς;

Θυμάμαι όμως. Θυμάμαι τη σιωπή που βασίλευε όταν στεκόσουν μπροστά στα πέντε σκαλοπάτια που οδηγούσαν στην εξώπορτα και κάτω απ' τη βεράντα. Καθώς όλο το οίκημα, ένα από τα λίγα σε αυτό το κομμάτι της Γουίλουου Στριτ, ήταν μετατοπισμένο λίγα μέτρα πίσω στο πεζοδρόμιο, έτσι που ανάμεσα στους τοίχους των γειτονικών σπιτιών είχε προκύψει ένα είδος αυλής, ο επισκέπτης έπρεπε να τη διασχίσει πριν ανέβει τα σκαλοπάτια που οδηγούσαν στην εβένινη πόρτα. Έχω ακόμη και σήμερα στη μύτη μου τη μυρωδιά που πλημμύρισε τα ρουθούνια μου στη στρωμένη με κυβόλιθους σκιερή αυλή, εκείνη την ημέρα και όλες όσες ακολούθησαν: μια ευωδιά υγρής ψύχρας, μια αύρα μούχλας που ανέδιδαν τα γέρικα κλωνάρια του κισσού και τα τούβλα που δεν τα είχε δει ποτέ το φως του ήλιου. Θυμάμαι το αίσθημα της παγωνιάς στο χέρι μου όταν το τύλιξα γύρω από το μα-

ντεμένιο κιγκλίδωμα του φράκτη, σαν να ήθελε να με εμποδίσει να φύγω, και το λειασμένο πόμολο το οποίο έστριψα διστακτικά, πριν συνειδητοποιήσω τελικά ότι τώρα πια δεν μπορούσα να κάνω πίσω.

Σε αυτό το σπίτι είχε οδηγήσει το κορίτσι μου ο Εβραίος του μπιστρό. Τους είχα ακολουθήσει μέχρι εδώ, τους είχα δει να στρίβουν στη μισοσκότεινη αυλή και από εδώ η μόνη δυνατότητα ήταν να έχουν ανέβει μαζί το κλιμακοστάσιο, όπου ούτε πέντε λεπτά αργότερα στεκόμουν κι εγώ μόνος και διστακτικός.

Αργότερα στο Ισραήλ έφερνα πολύ συχνά στον νου μου αυτό το αστικό σπίτι εκεί πάνω στο Μπρούκλιν Χάιτς. Ονειρεύτηκα τη θέση του στο ύψωμα πάνω από τον κόλπο της Νέας Υόρκης, την κεχριμπαρένια κουπαστή της σκάλας, τα ψηλά του ταβάνια και το μαρμάρινο τζάκι, σαν να ήταν ένα ανθρώπινο πλάσμα, με το οποίο είχα ακόμη ανοιχτούς λογαριασμούς. Έφερα στον νου μου τις διαστάσεις του, την ψύχρα και τη μυρωδιά που με διαπέρασαν και ανατρίχιασα, δίχως να μπορώ να πω με σιγουριά αν αυτή η ανατριχίλα οφειλόταν στην ανάμνηση των ευαίσθητων τεντωμένων νεύρων μου εκείνο το καλοκαίρι, εκείνη την ημέρα του Ιουνίου, ή αν ανατρίχιασα επειδή είχα αρχίσει σιγά σιγά να υποψιάζομαι. Την ίδια ώρα όμως μου προκαλούσε ευχαρίστηση να τα σκέφτομαι όλα αυτά και να τρέμω. Κάποια στιγμή ένιωσα την ανάγκη να τα επαναφέρω στη μνήμη μου και να φρικάρω από... αλήθεια, από τι να φρικάρω; Είχα πάψει εδώ και πολύ καιρό να αναρωτιέμαι για ποιο λόγο αυτή η ανάμνηση με έφερνε πάντα σε μια κατάσταση περίτρομης απληστίας και δεν μπορώ να το εξηγήσω ακόμη και σήμερα, που βρίσκομαι σε μια άλλη μακρινή γωνιά του κόσμου και κρατάω στα χέρια μου φωτογραφίες από μια ξεχασμένη ζωή. Ίσως είναι

επειδή δεν ξέρω ακόμη ποιος ήταν στ' αλήθεια ο άνθρωπος που έμενε εκεί, στον τελευταίο όροφο.

Κι έτσι μερικές φορές η μνήμη μου συγχέει το σπίτι και τους ενοίκους του με τις πρώτες παιδικές αναμνήσεις μου. Τα θαμπά τζάμια στα παράθυρα, βρόμικα σαν φακοί παμπάλαιων γυαλιών, τα φύλλα του κισσού και της χτεσινής εφημερίδας πάνω στο πλακόστρωτο που τρίζουν κάτω από τα πέλματά μου, το μολυβένιο φως που πέφτει νωχελικά στο προαύλιο. Βλέπω τον εαυτό μου να στέκει στη σκάλα μπροστά στην εξώπορτα, κάθε μέρα, με ένα δεμάτι βιβλία κάτω απ' τη μασχάλη ή κρατώντας το χέρι ενός κοριτσιού, βλέπω εκείνον να κάθεται πάνω, στο σαλόνι, μυρίζω τον καπνό του πούρου και την ευωδιά του δέρματος, ακούω τη φωνή του να μου ψιθυρίζει για εκατοστή φορά.

Το μυαλό μου παίζει παιχνίδια. Θυμάμαι πώς μου έμαθε ο αδερφός μου να πετάω την μπάλα του μπέιζμπολ, ήμουν έξι χρονών, όμως μου φαίνεται σαν να συνέβη πολλά χρόνια μετά τη συνάντησή μου με αυτόν τον κύριο Έμερσον. Δεν θυμάμαι καθόλου την ημέρα που παντρεύτηκα για δεύτερη φορά, παρόλο που ο γάμος έγινε πριν από λίγα μόλις χρόνια και σε απόσταση μόλις τριάντα χιλιομέτρων από εδώ. Όμως θυμάμαι ακόμη, σαν να ήταν χτες αυτή η πρώτη μέρα της συνειδητής μου ζωής, ότι είχα γίνει μούσκεμα στον ιδρώτα, όταν γύρισα το πόμολο και μπήκα στο χολ που η φύχρα του έμελλε να υποδεχτεί πολύ συχνά στο μέλλον τον νέο επισκέπτη.

3

«Πρέπει να είσαι ο Τζόνι.»

Δεν θυμάμαι πια τι είχα απαντήσει όταν είδα το απόλυτο κορίτσι μου να στέκει μπροστά μου και να με αποκαλεί με ένα όνομα που δεν ήταν δικό μου. Κανένας δεν με φώναζε Τζόνι εκείνη την εποχή, ούτε καν οι γονείς μου· αυτοί με έλεγαν Τζόναθαν και, όταν τα πράγματα γίνονταν σκούρα, ο πατέρας μου χρησιμοποιούσε τη γερμανική εκδοχή του ονόματός μου και ο αδερφός μου με φώναζε «μικρέ».

«Είμαι η Γκρέτχεν.» Χαμογέλασε και μου έδωσε το χέρι.

Δεν είχα χτυπήσει την πόρτα ούτε είχα κάνει κάποιον αξιοσημείωτο θόρυβο, είχα απλώς σταθεί έξω από τη μοναδική πόρτα στον τελευταίο όροφο και ανάσαινα. Ήταν μισάνοιχτη, έτσι που, περιμένοντας στο σκοτάδι σαν ναρκωμένος, έβλεπα μια λωρίδα φως και άκουγα φωνές. Στους δύο χαμηλότερους ορόφους είχα προσπεράσει πόρτες βαμμένες μαύρες, δίχως πινακίδες και ονόματα, διαμερίσματα χωρίς κουδούνια, χωρίς πατάκια στην εξώπορτα. Δεν είχα αισθανθεί καμία ένδειξη ανθρώπινης παρουσίας, έτσι που η περιέργειά μου, σαν αρπακτικό ζώο, με έσπρωχνε να συνεχίσω μέχρι τον τελευταίο όροφο, όπου είχα σταθεί τώρα στο κεφαλόσκαλο και αφουγκραζόμουν.

Ένας άντρας μιλούσε με μια γυναίκα. Μια νεαρή κοπέλα ίσως. Την κοπέλα. Ακολούθησε μια παύση, δεν κουνήθηκα από τη θέση μου. Ένωθα την καρδιά μου να παλεύει με την ανάσα μου. Τόσο πολύ με είχαν εξουθενώσει οι σκάλες; Ύστερα άνοιξε η πόρτα και εκείνη στάθηκε μπροστά μου, με τα ψηλά ζυγωματικά της και τα χαλκόξανθα μαλλιά, χαμογέλασε και με οδήγησε μέσα.

Το μόνο που κατάφερα να ψελλίσω, από την αναστάτωση μου, ήταν ένα διστακτικό «Γνωριζόμαστε;».

Όμως εκείνη είχε αρχίσει ήδη να διασχίζει τον μακρύ διάδρομο. Είδα τα βιβλία δεξιά κι αριστερά στα ράφια, που έφταναν μέχρι το ταβάνι, και ύστερα τις γραμμές του κορμιού της. Τους ώμους της, τους γοφούς της, τον πισινό της. Ο διάδρομος, που ήταν στενός και μισοσκοτεινός και γινόταν λίγο πιο φαρδύς στο τέρμα του, μου φάνηκε σαν είσοδος σε ορυχείο. Ξαφνικά πέρασε απ' το μυαλό μου μια σκέψη, που μάλλον θα έπρεπε να την είχα κάνει νωρίτερα: Πώς είχα φτάσει μέχρι εδώ; Τι γύρευα εδώ; Γιατί με περίμεναν αυτοί οι δύο; Με είχαν ακούσει να ανεβαίνω τις σκάλες; Είχαν αντιληφθεί ότι τους ακολουθούσα; Είχα τραβήξει την προσοχή τους ήδη από το εστιατόριο;

Και όση ώρα έκανα αυτές τις σκέψεις, συνειδητοποιούσα ότι ήταν πολύ αργά για να κάνω πίσω και ότι αυτές οι ερωτήσεις δεν είχαν νόημα.

«Πρέπει να είσαι συνεπής, αν θέλεις να γίνεις αληθινός καλλιτέχνης.»

Η φωνή του ήταν το πρώτο αναγνωριστικό σημάδι της ταυτότητάς του. Η βαθιά, βραχνή φωνή του Εβραίου από το εστιατόριο· την άκουσα να έρχεται από το κέντρο του ευρύχωρου δωματίου, όπου με είχε οδηγήσει η Γκρέτχεν. Μια αδύναμη λάμψη από κοκκινωπό φως εισχωρούσε μέσα από τις βαριές τσόχινες κουρτίνες που κάλυπταν τα παράθυρα και ίσα που έφτανε για να διακρίνονται τα πιο μεγάλα αντικείμενα στον χώρο. Ήταν μάλλον ένα σαλόνι, μια υπερμεγέθης βιβλιοθήκη και σπουδαστήριο συγχρόνως, στο οποίο βρισκόταν ένα τζάκι με μαρμαρίνη επένδυση, ενώ οι άλλοι τρεις τοίχοι ήταν καλυμμένοι με ράφια για βιβλία ως το ταβάνι. Δεξιά ήταν στημένο ένα καβαλέτο με καμβά, αριστερά ένα

πιάνο από ξύλο δρυός. Μπροστά από τα παράθυρα ένα παλιομοδίτικο γραφείο από μαόνι, μια πολυθρόνα και δύο μακρουλοί καναπέδες γεμάτοι μαξιλαράκια, στον αριστερό εκ των οποίων ξάπλωνε μάλλον παρά καθόταν ο οικοδεσπότης μας. Το διαμέρισμα έπιανε προφανώς όλο τον όροφο και πιθανόν αποτελούσε συνένωση τριών μικρότερων διαμερισμάτων που υπήρχαν εδώ στο παρελθόν.

Διαπίστωσα πάλι ότι η φωνή του είχε κάτι που με ενοχλούσε, σαν να ήταν ψεύτικη, σαν να μην ήταν η δική του. Η Γκρέτχεν καθόταν στην πολυθρόνα, στα πόδια της ήταν το σακίδιό της, και χαμογελούσε βλέποντας την αμυχανία μου. Ή με δούλευαν φιλό γαζί ή είχε γίνει μια τεράστια παρεξήγηση, που η λύση της δεν ήταν αποκλειστικά δική μου υπόθεση. Ανάμεσα στην πολυθρόνα της Γκρέτχεν και τον δεξιό καναπέ, πάνω σ' ένα χαμηλό τραπεζάκι, ήταν τοποθετημένα δύο βιβλία: στο χρυσοκίτρινο κάλυμμα του ενός αναγνώρισα τη Φύση του Έμερσον –το άλλο, ένας βαρύς δερματόδετος τόμος, υπέθεσα ότι θα ήταν η περίφημη έκδοση, που είχε κρατήσει στα χέρια του ο ίδιος ο Έμερσον και που εμένα σήμερα μου είχε μάθει ότι ακόμη και τα παλιά βιβλία ήταν ένα μέσο για να ρίξεις κορίτσια.

Ο οικοδεσπότης μας δεν είχε κάνει καμιά κίνηση μέχρι τότε: έτσι, αφού μεσολάβησε ένα διάστημα σιωπής, ένωσα υποχρεωμένος να κάνω εγώ το πρώτο βήμα. Πήγα προς το μέρος του και σκόπευα να του δώσω το χέρι μου, όταν με πρόφτασε με μια αναπάντεχη σβελτάδα, σηκώθηκε από τον καναπέ, έκανε ένα σάλτο προς το μέρος μου, έτσι που τραβήχτηκα πίσω, και υποκλίθηκε μπροστά μου με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Δεν είχα άλλη επιλογή παρά ν' ανταποδώσω τον χαιρετισμό του. Έμεινα ακίνητος με τα χέρια πλεγμένα, ενώ εκείνος μας έστρεψε την πλάτη και κατευθύνθηκε προς το παράθυρο.

**Ένας ιδιοφυής συνδυασμός:
από Το Άρωμα του Πάτρικ Ζίσκιντ
στη Σιωπή των Αρνών του Τόμας Χάρις**

Νέα Υόρκη, τέλος της δεκαετίας του '60. Ο σπουδαστής λογοτεχνίας Τζόναθαν Ρόζεν γνωρίζει τον βιβλιόφιλο δανδή Γιόζεφ Άιζενσταϊν. Μέσω του μυστηριώδους αυτού μεσήλικα, ο άβγαλτος νεαρός δεν θα έρθει μόνο σε επαφή με τον κόσμο της τέχνης και του πνεύματος, αλλά θα διδαχτεί επίσης την τέχνη της ερωτικής αποπλάνησης -και εκείνες οι φωτεινές μέρες θα σηματοδοτήσουν την ενηλικίωσή του.

Με το πέρασμα του χρόνου, ο Τζόναθαν αρχίζει να υποψιάζεται ότι πίσω από τη βιτρίνα του μέντορά του κρύβεται ένα φοβερό μυστικό. Αυτή η υποψία όμως δεν θα γίνει βεβαιότητα, παρά μόνο δύο δεκαετίες αργότερα...

Μια ιστορία που παρασύρει τον αναγνώστη στον σκοτεινό κόσμο των βιβλίων, ταξιδεύοντάς τον από τη Νέα Υόρκη του '69 στο Βερολίνο και από την εποχή του Μεσοπολέμου στην πτώση του Τείχους.